Column

Water volgens Wouter

Wouter Stapel

Rondom het Bestuursakkoord Water, samenwerking, benchmarks en wat al niet meer sloeg de klok de afgelopen jaren vaak 'doelmatigheid'. Dit begrip kreeg een lading van 'dan is het altijd goed' - volgens mij te vaak zonder dat die doelmatigheid ook echt werd onderbouwd. Doelmatigheid kan een mooi woord zijn om je achter te verschuilen, om vragen te pareren. Maar in de praktijk kan het best lastig zijn om voor échte doelmatigheid te kiezen.

Doelmatigheid doet weleens pijn

Doelen bereiken en daarbij de kosten zo veel mogelijk matigen, dat wil toch iedereen? Het vraagt echter ook om dingen anders te doen en daar zijn wij mensen niet zo goed in.

Koers wijzigen

Veel van wat we doen heeft zich jarenlang in de praktijk bewezen. Intussen verandert de wereld. Beginnen we anders aan te kijken tegen omgaan met risico's. Leidt samenwerking in de waterketen tot andere prioriteiten. Worden nieuwe actoren (burgers, bedrijven, niet-commerciële instellingen) actief in de watersector.

Dat betekent andere keuzes maken, de koers wijzigen. De basis van wat we doen blijft voor het grootste deel overeind, maar er zijn minder vanzelfsprekendheden. Niet alle nieuwbouw wordt aangesloten op de centrale rwzi. Als de straat open gaat, kunnen we ook kiezen om níet af te koppelen. Het risico dat we nemen als we een oud riool langer laten liggen (en we het ook niet relinen) zal vaker worden geaccepteerd.

Uitleggen

Andere keuzes dan voorheen maken is het makkelijkst als je die eenduidig kan onderbouwen. Bij voorkeur met een som die maar één goed antwoord heeft. We hebben immers managers, bestuurders, burgers en nieuwe actoren voor wie we ons moeten verantwoorden. De wereld is transparanter geworden en dat vraagt om uitleggen waarom we doen wat we doen.

De praktijk is echter niet zo eenduidig. Hoe weeg je bijvoorbeeld een kostenbesparing tegen extra energiegebruik, ruimtebeslag of risico op wateroverlast? Een deel van het antwoord zit 'm er volgens mij in dat we uitleggen hoe het (afvalwater)systeem werkt, wat de consequenties van verschillende keuzes zijn en wat onze overwegingen zijn om voor het een of voor het ander te kiezen. En dan samen met anderen knopen doorhakken. Vooral over de hoofdlijnen, over principiële keuzes. Natuurlijk niet voor elke straatkolk, rioolbuis of vierkante meter. Die keuzes mag men aan de vakman of -vrouw overlaten.

Vragen blijven stellen

Het helpt als anderen ons vragen blijven stellen. Als die anderen er niet zijn moeten we het zelf doen. Bijvoorbeeld:

- Waarom afkoppelen? Dan brengen we minder hemelwater naar de rwzi.
- Waarom willen we dat? Dat is duurzamer.
- Duurzaam qua grondstoffen? Qua energiegebruik? Reken dat eens voor?
- En wat is het kostenverschil tussen wel of niet afkoppelen?
- Wat kan je voor dat bedrag aan andere duurzame maatregelen treffen?
- Voor doelmatigheid is belangrijk dat we doelen en middelen niet met elkaar verwarren. Daar helpen die vragen bij.

No pain, no gain

De antwoorden op de vragen die wij en anderen stellen doen weleens pijn. Er kan uit naar voren komen dat keuzes die we in het verleden maakten met de kennis van nu 'verkeerd' zijn. Dat rationele antwoorden tegen ons gevoel indruisen. Dat we beleid moeten bijstellen. Uitleggen dat besluiten moeten worden teruggedraaid. Zo beschouwd vraagt doelmatigheid om lef. Lef om nu de 'pijn' te accepteren - opdat we op termijn de vruchten van betere keuzes te kunnen plukken. ■